

**Bruno Schulz: un scriitor special
înghițit de un coșmar
Scott Bradfield**

Aceasta este cea de-a doua excelentă carte a lui **Benjamin Balint** care analizează pericolele interculturale de a fi un mare scriitor după ce ai murit. Prima sa carte, **Ultimul proces al lui Kafka: The Case of a Literary Legacy**, descria luptele juridice legate de reședința moștenirii literare a lui Kafka. Acest nou volum se concentrează asupra unui scriitor foarte diferit (și la fel de neobișnuit), **Bruno Schulz**, a cărui operă a fost mult timp prinsă în conflicte postume cu privire la cine îi aparține cel mai mult - acel ansamblu eterogen de cititori egoiști care l-au citit sau diferitele guverne care se întrec în a-l revendica ca parte a patrimoniului lor național.

Născut în 1892 în Drohobych, un oraș multicultural și poliglot, Schulz a crescut într-o casă "dominată de femei". Părinții săi dețineau un magazin de textile în piața din piață, iar atunci când Schulz nu era adorat de mama sa sau nu primea ordine de la sora sa mult mai mare, se juca printre resturile de țesături și garnituri și își imagina povești în spatele fațadelor manechinelor care se profilau în tăcere, în timp ce umbra tatălui său melancolic venea și pleca (așa cum va face mai târziu în ficțiunea lui Schulz) ca un semizeu blakean, plin de mormăieli și presimțiri întunecate. În cele din urmă, Schulz avea să își romanțeze amintirile din copilărie cu toată puterea unui povestitor înnăscut - căci se părea că numai spunând povești despre lume putea dobândi vreun control asupra acesteia. "Cel mai frumos și mai intim lucru la un om", a spus el odată,

"sunt amintirile sale din tinerețe, din copilărie".

Schulz a crescut în mijlocul unei tapiserii efervescente de limbi, culturi și naționalisme, pe care Balint le descrie ca fiind:

Un oraș și jumătate: jumătate polonez (nobilimea), jumătate evreu (negustorii) și jumătate ucrainean (țărănimea). Străzile sale răsunau de amestecuri de poloneză, ucraineană, germană și idiș. În timpul copilăriei lui Schulz, peste 40 la sută dintre locuitorii orașului erau evrei, aproximativ 30 la sută polonezi catolici și 30 la sută ucraineni. Conform unei tradiții de zeci de ani, Drohobycz era administrat de un primar polonez catolic și un viceprimar evreu. Aproximativ 80 la sută dintre angajații și managerii din rafinăriile de petrol ale orașului erau evrei. Se zvonea despre unul dintre cei mai bogați "regi ai petrolului" din Drohobycz, Moses Gartenberg, că oriunde își arunca kippa ar găsi un depozit de aur negru.

În tinerețe, Schulz a călătorit, dar s-a întors mereu (și în cele din urmă) în orașul său natal, unde a învățat să picteze stând în parc în fiecare după-amiază. Apoi a ajuns să predea arta la același liceu pe care îl absolvise. A suferit de depresii și de iubiri nereușite, s-a simțit din ce în ce mai restricționat de calendarul școlar și, mai târziu, elevii și-au amintit de el atât ca de un bărbat stângaci care îi distra cu basme improvizate, cât și ca de unul care nu și-a ascuns niciodată cu adevărat dorințele masochiste de a fi pedepsit de femei atrăgătoare, cu picioare lungi. (Un elev și-a amintit că venea la școală cu un bici sub haină).

Aceste fantezii au fost explorate în multe dintre primele sale desene și picturi, care purtau titluri precum "Fata cu o servietă călcând pe un bărbat întins" și "Domnișoară biciuind un bărbat gol cu un bici de mesteacăn". Tablourile sale erau luxuriante, bogate, exotice și din alte lumi, exprimând dorințele necunoscute ale unui bărbat pentru plăceri pe care nu le înțelegea prea bine. Unul dintre cei mai devotați cititori ai săi, marele scriitor de povestiri **Isaac Bashevis Singer**, a comentat odată: "Când te uiți la poza lui, vezi chipul unui om care nu s-a împăcat niciodată cu viața." Dar s-ar putea spune, de asemenea, că atunci când te uiți la unul dintre desenele lui Schulz sau când citești una dintre poveștile sale, împărtășești visele lucide ale unui om care s-a împăcat definitiv cu arta.

S-a bucurat de o mare faimă pentru primele sale lucrări - mai ales la publicarea primei (și celei mai bune) dintre cele două colecții ale sale, *Cinnamon Shops* (1934), (tradusă ulterior în limba engleză sub titlul *The Street of Crocodiles*). Aceste povești luminoase explorau un tărâm privat intim al mamelor, surorilor și menajerelor, care se învârtteau treptat spre exterior în reflecții mai largi

asupra unor nopți înstelate pline de mirare, până când uneori se simte ca și cum Schulz ar fi explorat întregul univers în timp ce acesta răsuna pe străzile pietruite și întortocheate de dincolo de ușa casei sale.

Bruno Schulz

Spre deosebire de Kafka, care a scris atât de obsesiv (și de hilar) despre indivizi pierduți într-o lume în care toată lumea știa mai multe despre ei decât știau ei, protagonistul copil al lui Schulz refăcea continuu lumea în ceva glorios, ca în "The Comet", care începe astfel:

În acel an, sfârșitul iernii a stat sub semnul unor aspecte astronomice deosebit de favorabile. Previziunile din calendar înfloreau în roșu pe marginile înzăpezite ale dimineților. Roșul mai aprins al duminicilor și al zilelor sfinte își proiecta reflexia asupra a jumătate de săptămână, iar aceste zile ale săptămânii ardeau rece, cu o flacără ciudată și rapidă. Inimile omenesți băteau mai repede pentru o clipă, induse în eroare și orbite de roșul care, de fapt, nu anunța nimic, fiind doar o alertă prematură, o minciună colorată a calendarului, pictată în cinabru strălucitor pe haina săptămânii. De la A douăsprezecea noapte încoace, stăteam seară de seară pe pardoseala albă a mesei

strălucitoare de sfeșnice și argint, și jucam nesfârșite partide de Răbdare. Cu fiecare oră, noaptea de dincolo de ferestre devenea mai luminoasă, zaharisită și strălucitoare, plină de migdale și dulciuri răsărite...

Este greu să găsești o singură propoziție în această minunată cârticică care să nu răsune de aceste insinuări de magie. Și, deși Schulz a cunoscut faima atât ca artist, cât și ca scriitor, scurtul său succes a precedat una dintre cele mai tragice morți înregistrate în istoria literaturii.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, după ce orașul său natal a fost ocupat (mai întâi de ruși, apoi, în 1941, de naziști), Schulz a fost "adoptat" de un ofițer local al Gestapo-ului, pe nume Felix Landau, care, la fel ca mulți huligani educați, se bucura să-și arate aprecierea pentru artele frumoase - jefuind și "arianizând" opere precum *"Doamna în aur"* a lui Klimt și, mai târziu, angajându-l pe renumitul (și pe jumătate înfometat) Schulz pentru a-i picta portretul său, portretele iubitelor ofițerilor Gestapo-ului și o pictură murală pe pereții cazinoului SS. Când Landau nu se plângea de plictiseala zilnică a uciderii evreilor sau a deportării lor în lagăre de concentrare, scria scrisori sentimentale către "micuța și încântătoarea sa Trudchen", o soție iubitoare care îi împărtășea cu devotament entuziasmul barbar. (Landau era adesea numit de către localnici "criminalul pe un cal alb").

În cele din urmă, acesta a comandat ultima operă de artă a lui Schulz, o pictură murală inspirată din basme, pe peretele din dormitorul copiilor Landau. La scurt timp după aceea, Schulz a fost ucis pe stradă, în timp ce ducea acasă o pâine. Raportând diverse relatări contradictorii ale acestei tragedii, Balint subliniază faptele brutale comune tuturor acestora - faptul că uciderea fără rost și la întâmplare a lui Schulz a avut loc în mijlocul unei zile de violență împotriva locuitorilor evrei și a multor ani de măceluri ocazionale.

Bruno expus la Yad va Shem

Ca urmare a morții lui Schulz, viața sa a fost împovărată de interpretări și reevaluări care deseori nu iau în considerare frumusețile artei sale, concentrându-se pe ironiile sângeroase ale destinului său; și, deși rareori a manifestat un interes deosebit față de moștenirea sa religioasă (și chiar s-a înregistrat în mod oficial ca fiind "fără confesiune" pentru a se căsători cu o catolică), figura sa iconică a apărut în mod proeminent în operele scriitorilor evrei, printre care Cynthia Ozick, Nicole Krauss, Patti Smith și Jonathan Safran Foer.

În 2001, când ultima sa pictură murală care a supraviețuit a fost descoperită în spatele unor rafturi cu borcane de murături în

cămara unei femei în vârstă din Drohobych, au urmat dezbateri privind proprietatea "de drept" și, în câteva luni, agenți israelieni au îndepărtat în secret aceste imagini fragile de pe zid și le-au transportat la Ierusalim, numind acest act de "repatriere" - chiar dacă era vorba de repatriere într-o țară care nici măcar nu exista când Schulz era în viață. Între timp, alte părți l-au revendicat ca fiind numai al lor - cum ar fi guvernul ucrainean, care controlează acum teritoriul în care s-a născut, și Polonia, unde Schulz este considerat, pe bună dreptate, o figură proeminentă a modernismului polonez.

Biografia lui Balint se concentrează pe proveniența acestor fragmente redescoperite și pe controversele care rezultă cu privire la cine deține un artist după ce acesta moare. Ca și în cartea sa anterioară despre moștenirea literară a lui Kafka, Balint nu ia o poziție fermă în aceste dezbateri, dar manifestă o nerăbdare serioasă (și de înțeles) față de modul în care guvernele și instanțele se impun adesea între artiștii morți și ceea ce lasă în urmă.

Este o istorie captivantă și terifiantă a unui scriitor special care merită să fie cunoscut din motive cu totul diferite de coșmarul istoric care l-a cuprins.

Trad. AG - SAGA 2023

